

Činitelé ovlivňující sociální zabezpečení, Zásady práva sociálního zabezpečení

JUDr. Jana Komendová, Ph.D.

Program přednášky

1. Činitele ovlivňující podobu sociálního zabezpečení (vnitřní, vnější)
2. Zásady práva sociálního zabezpečení
 - Zásada všeobecnosti,
 - Zásada sociální solidarity,
 - Zásada participace,
 - Zásada rovnosti
3. Zásady vnitřní výstavby systému sociálního zabezpečení
4. Subjekty právních vztahů sociálního zabezpečení

Činitelé ovlivňující sociální zabezpečení

- Podoba sociálního zabezpečení je výsledkem vývoje společnosti.
- Význam má zejména uznání určitých životních situací za právem aprobované sociální události.
- Podoba je ovlivněna nejrůznějšími činiteli na vnitrostátní i mezinárodní úrovni

Mezinárodní činitelé

- Činnost mezinárodních organizací – ratifikace mezinárodních úmluv týkajících se sociálních práv
- Vztahy s jinými zeměmi – uzavírání dvoustranných mezinárodních úmluv týkajících se sociálního zabezpečení založených na principu vzájemnosti
- Migrace – míra migrace na území státu, účel migrace (ekonomický - výkon výdělečné činnosti), jiný – žádost o azyl, přechodný pobyt na území státu, rodinné vazby, atd.

Vnitřní činitele ovlivňující sociální zabezpečení

- Faktory působící na území daného stádu:
 - Ekonomická úroveň,
 - Demografická situace,
 - Kulturní a náboženské tradice,
 - Aktuální politická situace

Zásady práva sociálního zabezpečení

- Zobecněné myšlenky vyjadřující povahu práva sociálního zabezpečení
- Vyvinuly se z právních tradic, zvyklostí nebo zobecněním poznatků získaných studiem právní úpravy
- Dělení
 - Zásady práva sociálního zabezpečení jakožto právního odvětví
 - Zásady vnitřní výstavby systému sociálního zabezpečení

Zásady práva sociálního zabezpečení

Zásady práva sociálního zabezpečení jakožto samostatného právního odvětví:

- Zásada všeobecnosti,
- Zásada sociální solidarity,
- Zásada participace,
- Zásada rovnosti

Zásady vnitřní výstavby sociálního zabezpečení:

- Zásada zásluhovosti,
- Zásada sociální potřebnosti,
- Zásada zabezpečení, garance, iniciace,
- Zásada valorizace,
- Zásada odstranění tvrdosti,
- Zásada zachování nabytých práv

Zásada všeobecnosti (univerzality)

- Z hlediska subjektů – okruh subjektů, které jsou pokryty systémem sociálního zabezpečení.
 - V současné době se neuplatňuje koncept státního občanství,
 - Kritéria místa trvalého pobytu nebo místa výkonu zaměstnání
 - Kritéria místa bydliště na území státu bez ohledu na státní příslušnosti
- Z hlediska uznaných sociálních událostí – okruh situací, které jsou normami práva sociálního zabezpečení předpokládány a při kterých je osoba **zabezpečena**
- **Hodnotové východisko – zabezpečení určité minimální životní úrovně pro každého**

Zásada sociální solidarity

- **Solidarita** je určujícím pojmem sociálního zabezpečení
- Mezigenerační solidarita .- průběžný systém financování důchodového pojištění
- Solidarita ekonomicky aktivních obyvatel s ekonomicky neaktivními obyvateli
- Solidarita zdravých s nemocnými
- Solidarita vůči rodinám s nezaopatřenými dětmi
- Solidarity obyvatel s vyššími příjmy vůči obyvatelům s nižšími příjmy

Zásada participace

- Politická rovina – možnost účasti při volbě svých zástupců v rámci moci zákonodárné
- Ekonomická rovina – pojistné systémové součásti práva sociálního zabezpečení – povinnost účasti na systému prostřednictvím odvádění pojistného jako podmínka vzniku na dávky. Oprávněný subjekt se sám aktivně podílí na tvorbě prostředků, ze kterých je systém sociálního zabezpečení financován

Zásada rovnosti (uniformity)

- Účel – zajištění všech oprávněných subjektů za stejných podmínek.
- Stejně podmínky vzniku nároku na dávky
- Stejná pravidla pro posuzování nároku na dávky

Zásady vnitřní výstavby systému sociálního zabezpečení

- Z hlediska postavení občana
 - Zásada zásluhovosti,
 - Zásada sociální potřeby
- Z hlediska role státu
 - Zásada zabezpečení, garance a iniciace
- Zásada kompenzace a sociální integrace
- Zásada valorizace
- Zásada odstranění tvrdosti
- Zásada zachování nabytých práv

Subjekty právních vztahů sociálního zabezpečení

- V rámci jednotlivých vztahů vystupují:
 - Stát,
 - Zaměstnavatelé,
 - Zaměstnanci,
 - Osoby samostatně výdělečně činné,
 - Poskytovatelé zdravotní péče,
 - Zdravotní pojišťovny,
 - Oprávněné osoby,
 - Poskytovatelé sociálních služeb

Postavení státu v systému sociálního zabezpečení

- Stát jako nositel systému sociálního zabezpečení,
- Stát jako garant systému sociálního zabezpečení
- Stát jako iniciátor systému sociálního zabezpečení